

MŰSZAKI ALKOTÁSOK MEGŐRZÉSE AZ IDEGENFORGALOM FEJLESZTÉSÉVEL

DEVELOPMENT OF TOURISM – A MANNER TO PRESERVE THE TECHNICAL CREATION

Talpas János

*Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar, 400006 Kolozsvár/Cluj-Napoca,
Str. Clinicilor Nr. 5–7. talpasjanos@gmail.com*

Abstract

The technical history vocational camps organized by the Transylvanian Museum Society offered a great opportunity to the study of touristic utilization of the technical creation. Certain methods and strategies were here developed. This paper presents three different places related different case studies focusing on the possibilities of development of tourism. The locations are Torockó, Gyerőmonostor and Kide. This technical history oriented case studies offer important contributions to the developing of maintenance methods and models, focusing on tourism organizing methods. Here are emphasized the specific interpretation instruments and those elements that emphasize the peculiarities of the touristic objectives.

Keywords: tourism, touristic motivation, attraction peculiarities

Összefoglalás

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Műszaki Tudományok Szakosztálya által rendezett technikatörténeti táborok lehetőséget nyújtottak a műszaki alkotások turisztikai hasznosításának tanulmányozására, a módszerek kidolgozására. Jelen dolgozat három helyszínről készített esettanulmányt mutat be röviden, az idegenforgalom fejlesztési lehetőségeiről. A helyszínek: Torockó, Gyerőmonostor és Kide. A technikatörténeti esettanulmányok hozzájárulnak a fenntarthatósági módszerek és modellek kidolgozásához. A tanulmány az idegenforgalmi módszerekre fókuszál. Ennek keretében kiemelt helyet foglalnak el az interpretációs eszközök, valamint a turisztikai vonzerő tulajdonságait feltáró elemek.

Kulcsszavak: idegenforgalom, idegenforgalmi motiváció, vonzóerő-tulajdonságok

1. Bevezető

A technikatörténet fő célja a régi műszaki alkotások feltárása, megőrzése és bemutatása. Ha elvesztik funkcionalitásukat, a műszaki alkotások egy része az idő múlásával feledésbe merülhet. Az idegenforgalom lehet a megoldás az említett alkotások megmentésére. A megmaradt alkotások idegenforgalmi értékét a régiségen kívül

egyediségük és egyéniségük adja. Az egyediség nem minden esetben kimutatható, azonban vannak olyan műszaki tárgyak, melyeknél ez fontos jellemző. Egyéniségét a műszaki alkotásoknak az alkotója adta. Ezeknek a tárgyaknak a bemutatása általában a statikus eszköztár kategóriához tartozik. Ahhoz, hogy vonzerővé váljanak, hatékony, szemléltető bemutatásra van szükség. A műszaki kutatások alkalmával sikerült

feltárni olyan műszaki alkotásokat, melyeket érdemes bemutatni a turistáknak. Az interpretációt legegyszerűbb formában egyfajta kommunikációs, információáramlási folyamatként írhatjuk le [1 Ham]. A világháló elterjedése inkább az egyenirányú kommunikációs módszereket részesíti előnyben. A közreműködés típusa a személytelen interpretáció, mely lehet jelek, tárlók, önvezetéses túrák, modellek és számítógépes eszközök együttes vagy egyedi alkalmazása egy-egy téma ismertetésében [2: 150–154 Puczko-Rátz 2011.]. A következő fejezetekben szemléltetjük három településen feltárt műszaki alkotás idegenforgalomban való bemutatásának lehetőségét.

2. Torockó

Torockó a XIX. századig mint bányaváros működött. A vaskenyér megmunkálása (kovácsolása) a vízerővel működtetett kalapáccsal történt (1 ábra).

1. ábra. A jelenleg működő hajtó malomkerék

Az idő folyamán a kovácsműhelyeket gabonát őrölő malmokká alakították (2. ábra), így csak interpretációs eszközökkel vagy módszerekkel lehet bemutatni a kalapáccsok egykori működését.

2. ábra. A torockói vizimalom

Az interpretációs eszközök lehetnek nyomtatott kiadványok, információs poszterek. A helyszínen talákoztunk poszterrel (3. ábra), de ez inkább tájékoztató, nem bemutató jellegű.

3. ábra. Létező háromnyelvű információs poszter (térkép, látniivalók)

Mivel szakképzet idegenvezetővel nem rendelkezünk a térségben, ez esetben hordozható egyéni hangfelvétele (hangkazetta,

vagy maroktelefon) idegenvezető használata ajánlatos.

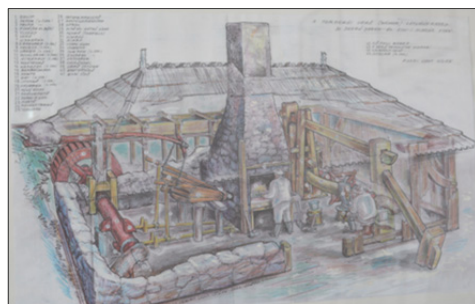
A település helyi múzeumában látható az egykori kalapács fényképe (4. ábra), azonban a rekonstruált helyszínen ajánlott az „élő display” eszközök használata.

Ennek érdekében a helyszínen filmeket készítettünk. Ez segítséget nyújthat a szerkezet működésének bemutatására is. A modellek lehetnek statikusak vagy aktívak [2: 164–166 Puczko-Rácz 2011]. A statikus modell elkészítésekor szükséges a kalapácsot hajtó szerkezet helyszíni rekonstruált modelljének felállítása.

A torockói múzeumban látható a hámor (verő) látványrajza (5. ábra), ez lehetőséget nyújthat a még megmaradt rendszer újraépítésére. Az aktív modell elkészítésekor ajánlott a 3D térhatású kivetítés. A 3D működési modell megvalósításához szükséges a kinematikai tervek elkészítése.

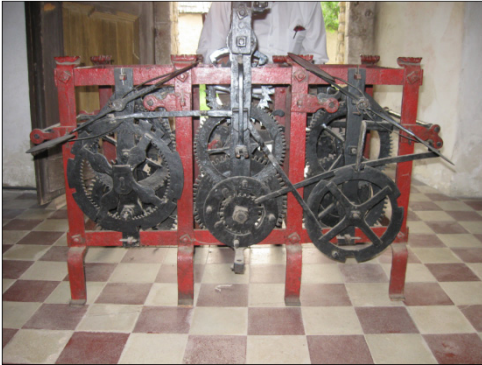
4. ábra. A vízerővel működő nagykalapács

5. ábra. A torockói hámor látványrajza

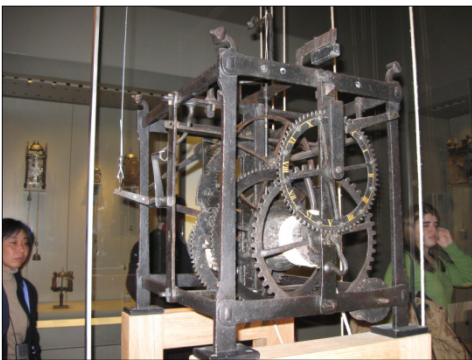
3. Győrőmonostor

Győrőmonostor műszaki és néprajzi értékekben igen gazdag. A műszaki értékek közül kiemeljük a templom előterében található toronyórát (6. ábra).

6. ábra. A győrőmonostori toronyóra

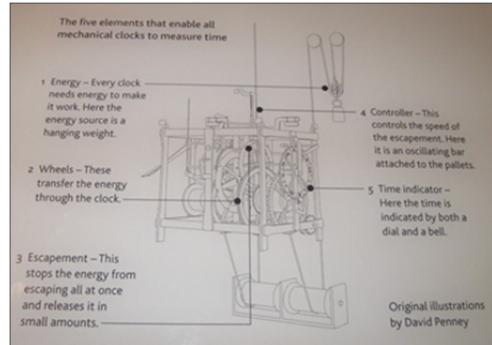
Nem szokványos kiállítóhely egy toronyóra esetében a templom előtere. Egy ember alkotta mű vonzerejének fontosabb turisztikai tulajdonságai a régisége, egyedisége, egyénisége és funkcionalitása. A négy tulajdonság közül mondhatni csak a funkcionalitás hiányzik a kiállított toronyóra esetében. Ennek a feladatnak a megoldására a londoni British Museum modellje válaszolhat (7. ábra).

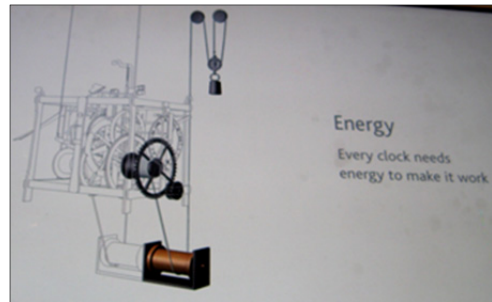
7. ábra. Kiállított toronyóra a londoni British Museumban

Ahhoz, hogy a kiállított toronyóra fontos turisztikai vonzóerőt képviseljen, keresnünk kell számára egy elfogadhatóbb helyszínt.

Az új helyszínen interpretációs eszközökkel segítenénk a toronyóra bemutatását, mint ahogyan a londoni British Museumban is alkalmazták ezt a módszert (lásd 8–9. ábra).

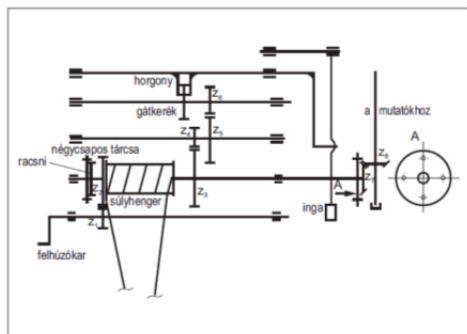
8. ábra. Működési elv bemutatása nyomtatványon

9. ábra. Részletrajz a toronyóra működéséről a British Museumban

Ugyanakkor élő displayek használatát is javasoljuk, melyek által bemutatásra kerülhetne az ebben a kategóriában létező óraművek sokasága. Ezzel a módszerrel kiemelhetnénk a kiállított tárgy régiségét és egyediségét. A „ketyerékes” interpretációs módszer [3 Velarde] talán a legtalálóbb ebben az esetben. A tárgy megtekintésekor kialakíthatunk egy hangos információs pon-

tot. A kinematikai rajz alapján (**10. ábra**) [4: 34–40 Bitay–Márton–Talpas] elkészíthetők a hiányzó fogaskerekek, és funkcionálissá tehető a kiállított toronyóra.

10. ábra. A győrőmonostori toronyóra kinematikai rajza [4. 36]

Ha több a témához hasonló tárgyat lehetne kiállítani, ez kiemelné a kiállított tárgy értékét. Tehát a látogatottság érdekében ajánlatos volna egy megfelelő helyszínt találni.

4. Kide

Kidét az erdélyi művészet egyik bölcsőjének is tekinthetjük. Itt alkotott Kidei Sipos Dávid kőfaragó és Nyíró József író. Mivel csak templomaink őrzik Kidei Sipos Dávid alkotásainak emlékét, valamint Kideben találkozhatunk az alkotó befejezetlen munkáival is (**11. ábra**), ezért érdekes volna egy emlékmúzeumot kialakítani a településen.

A faragott kövek esetében nehéz lenne funkcionalitásról beszélni. Mondhatni a domináns tulajdonság a faragások esetében az egyéniség. Ezt a tulajdonságot próbáljuk kiemelni a kiállítási helyszín megválasztásával. Lehet merész ajánlat, de az unitárius templom (**12. ábra**) megmentése érdekében (nem jegyeztek egy unitáriust sem a 2011. évi népszámlálás alkalmával) ezt jelölném ki kiállítási helyszíneként.

11. ábra. A kidei unitárius templom szószéke, Kidei Sipos Dávid munkája

A helyszín személyes bemutatási, hang- és fényjáték, prózai bemutató és „érints meg” interpretációs módszerekkel történhetne [3]. A módszerek jó kiválasztása vezethet az alkotások értékének kiemelésére.

12. ábra. Az unitárius templom belső tere

5. Következtetések

Annak érdekében, hogy a műszaki alkotások vonzerővé váljanak a turizmus részére a feldolgozott helyszíneken, minden esetben ajánlatosak volnának az interpretációs módszerek, a nyomtatványok és poszterek. A hatékonyság érdekében minden esetben más-más interpretációs módszer használata volna jó. Mint az esettanulmányokból kiderült, a turisztikai tulajdonságokhoz csatlakozik a helyszín. A bemutatott műszaki alkotások csak akkor jelentenek igazi turisztikai vonzerőt, ha kiemelkednek turisztikai tulajdonságaik. Az esettanulmányokból kiderült, ahhoz, hogy funkcionálissá tegyük ezeket az alkotásokat, műszaki, kommunikációs és turisztikai szakemberekre van szükség. Ezáltal a technikatörténeti és idegenforgalmi kutatások elősegíthetik a műszaki alkotások fenntarthatóságát.

Szakirodalmi hivatkozások

- [1] Ham, S. H.: *Environmental Interpretation: A Practical Guide for People with Big Ideas and Small Budgets*. North America Press, Golden, Colorado. 1992.
- [2] Puczkó, L.; Rátz, T.: *Az attrakciótól az élményig*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2011. 150–154, 164–166.
- [3] Velarde, G.: *Design-based interpretation*. In: Harrison, R. (red.): *Manual of Heritage Management*. Butterworth-Heinemann, Oxford. 1996.
- [4] Bitay, E.; Márton, L.; Talpas, J.: *Technikatörténeti örökségek Magyargyerőmonostoron*. Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek 2. EME, Kolozsvár, 2010. 34–40. <http://hdl.handle.net/10598/13967>
- [5] Izsó, L.; Becker, Gy. (szerk.): *Termékélmény*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011.
- [6] Puczkó, L.; Rátz, T.: *A turizmus hatásai*. Aula Kiadó, Budapest. 1998.